

TURFWEIDE

STICHTING TURFWEIDE VEENENDAAL

Nieuwsbrief 7 – het vroege voorjaar 2025

- Donaties Lions Club “De Gelderse Vallei” en “Architectuurcentrum Veenendaal”
- Broeihopen
- Borden en stuw
- Honden
- Eerste bloemen
- Lisdodden

Na een vrij zachte winter begint het voorjaar zich zo langzamerhand aan te kondigen. In de vogelwereld is het een drukte van belang. Ook in de Turfweide zijn meerkoeten en eenden druk in de weer om voor nageslacht te zorgen. Maar er is meer te melden.

Schenking Architectuurcentrum Veenendaal

Op de Open Monumenten Dag van Veenendaal mochten we de afgelopen drie jaren ook in de Turfweide menig bezoeker verwelkomen en vertellen over de cultuurhistorische achtergrond en betekenis van turf voor Veenendaal (en zijn directe omgeving). We berichtten daarover al in een vorige nieuwsbrief. De

organisatie hiervan gebeurde steeds in goede en nauwe samenwerking met het Architectuurcentrum Veenendaal en later met die van MAAK. Van eerstgenoemde stichting ontvingen we in december 2024 een eenmalige schenking die ons in staat stelt om hiermee een fors deel van het jaarlijkse onderhoud te bekostigen. We zijn deze stichting dan ook zeer erkentelijk, onder de belofte dat we ons blijvend inzetten voor de verdere ontwikkeling van dit voor Veenendaal unieke cultuurlandschap!

Gift Lions

Tijdens een feestelijke bijeenkomst op 10 januari ontvingen wij een donatie ter waarde van €2.500,- van Lions Club 'De Gelderse Vallei'. Dit is een welkome steun voor onze stichting en draagt bij aan het behoud en de verdere ontwikkeling van het gebied. Ook voor deze gulle donatie zijn we ontzettend dankbaar.

We kunnen deze steun goed gebruiken, want we zijn afhankelijk van donaties en fondsenwervende activiteiten om ons werk voort te zetten.

Het bestuur van Stichting Turfweide ontvangt de cheque uit handen van Mieke van Dijk van Lionsclub Veenendaal (rechts)

Wil jij ons ook een steuntje in de rug geven? Dit kan via <https://turfweide.nl/doneren/> of scan de QR code met je telefoon.

Broeihopen

Wellicht is het sommige bezoekers van de Turfweide opgevallen dat er op drie plaatsen in de Turfweide een flinke hoop plantenmateriaal ligt. Een enkeling heeft ook al gevraagd waarom die hopen niet zijn opgeruimd na de maaierwerkzaamheden aan het einde van het vorig jaar. Een begrijpelijke vraag, maar die hopen liggen

Twee broeihopen in de Turfweide

er niet zomaar. Ze zijn met opzet opgeworpen door de medewerkers van de Ginkelgroep! We hopen namelijk dat die het – tijdelijke – onderkomen gaan worden van ringslangen.

In het voorjaar valt vooral de bedrijvigheid van de nesten bouwende en broedende vogels op. Maar ook ringslangen hebben voor hun eieren een nest nodig: een broeihoop. De ringslang is een beschermde soort in Nederland en komt op verschillende waterrijke plekken voor. Hij is niet giftig en voor de mens volstrekt ongevaarlijk. Het is een echte cultuurvolger en maakt dankbaar gebruik van mesthopen en hopen afgemaaid plantenmateriaal. Als ringslangen in een bepaald gebied leven, zegt dat wat over de biodiversiteit. De ringslang is een toppredator die voornamelijk leeft van amfibieën.

Ringslang. (Foto Staatsbosbeheer)

En kikkers en salamanders zijn er voldoende in de Turfweide. Voor hun voortplanting zetten ringslangen hun eieren af in zogenaamde broeihopen: plekken waar het lekker warm wordt en waar ze goed beschermd zijn. Nadat de eieren zijn afgezet verdwijnt de ringslang weer en doet de broeihoop de rest. Mestvaalten, composthopen of bladerhopen worden vaak als broeihoop gebruikt. Omdat er van die eerste twee steeds minder zijn, worden door beheerders van natuurgebieden op verschillende plekken in het land speciaal voor de ringslang broeihopen gemaakt. Zo ook in de Turfweide dus!

We zijn heel benieuwd of deze beheersmaatregel zijn vruchten gaat afwerpen ...

Borden en stuw

In januari kreeg ik een mailtje van een vaste bezoeker van de Turfweide: "Op de Turfweide heeft iemand op zijn eigen manier Oud en Nieuw gevierd, door het bordje met toegangsregels bij het bruggetje op te blazen". Hiernaast een van de foto's die hij me stuurde, die laat zien dat er zeer krachtig vuurwerk is gebruikt. De bordjes waren echt van zeer degelijk materiaal en "hufterproof". Ook bleek één bordje helemaal verdwenen evenals een tweetal Art. 461-bordjes...

Bijzonder triest natuurlijk dat we met deze vorm van vandalisme worden geconfronteerd.

Foto Maarten Timmer

Dezelfde oplettende bezoeker had ook al eens geconstateerd dat de schotten in het stuwte, waarmee de waterstand in de Turfweide kan worden geregeld, uit die stuw waren gehaald. Toen konden we ze gelukkig weer terugplaatsen. Maar onlangs bleek één van die tussenschotten helemaal verdwenen. Wij begrijpen niet welk (en wiens) belang gediend kan zijn met die sabotage-achtige acties.

Als een van de lezers van de nieuwsbrief hier iets meer vanaf weet, vragen we dringend om contact met ons op te nemen. Het is de bedoeling dat zich in de Turfweide een bloemrijke vegetatie ontwikkelt, die hoort bij een vochtige, voedselarme bodem (zgn. vochtig schraalgrasland). Daar is vanaf de inrichting van het gebied al rekening mee gehouden en die ontwikkeling was vorig jaar al goed te zien. Het stuwte moet daarbij zorgen voor het hogere waterpeil in de Turfweide. En dat kan uiteraard alleen wanneer het intact blijft! Binnenkort zal e.e.a. weer worden hersteld.

Het stuwte, zonder tussenschot. Duidelijk is aan het kale gedeelte van de oever (bovenaan op de foto) te zien hoe hoog het waterpeil was vóór het wegnemen van het tussenschot.

Honden en hondenpoep

Honden zijn welkom bij Turfweide, maar wel aangeliind. Gelukkig houden bijna alle bezoekers zich hieraan. Dit is belangrijk, zo voorkomen we dat we de natuur onnodig verstoren. Vooral nu het broedseizoen is begonnen.

Ook hondenpoep vormde een probleem. De gemeente Veenendaal heeft nu voorzieningen aangebracht zodat hondenbezitters de hondenpoep gemakkelijker op kunnen ruimen. Er zijn twee extra hondenpoepbakken geplaatst, een langs het Ruisseveen en een bij de ingang van de Turfweide aan het eind van het Brucknerpad. In de Turfweide zelf is een dispenser voor de zakjes opgehangen. Natuurlijk vindt niemand het leuk om in een hondendrol te stappen, maar er speelt meer. Wanneer de stoffen uit die poep na verloop van tijd in de bodem terechtkomen, zorgen ze voor een verrijking van de bodem. Daarmee krijgen planten die van voedselarme bodems houden minder kansen ....

Eerste bloemen

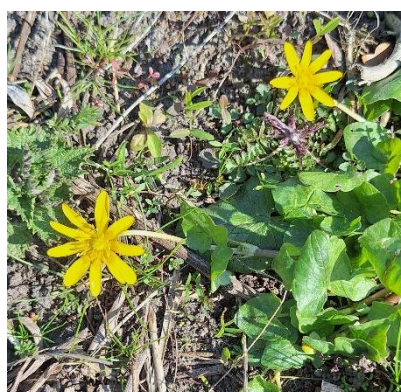
Mede dankzij het zachte voorjaar komen de eerste planten nu in bloei. Op het hoge, voedselrijke deel krijgen vroegbloeiers als Vroegeling en Klimopereprijs met hun minuscule bloempjes een kans op de gemaaide gedeelten, evenals de mooie gele sterretjes van het Speenkruid.

Vroegeling

Klimopereprijs

Speenkruid

Hier en daar zijn ook al paardenbloemen te zien. Ik zag een heel bijzondere (zie foto) waarbij de bloem niet min of meer rond is, maar zich als het ware heeft “breed gemaakt”. Hier is sprake van cristaatvorming. Het verschijnsel komt ook voor bij stengels of takken, die dan lijken te bestaan uit meerdere, met elkaar vergroeide delen. Voor cristaatvorming is niet een eenduidige oorzaak aan te wijzen. Het kan gaan om de invloed van chemische stoffen, zoals een zeer hoog stikstofgehalte of juist een tekort aan een andere stof. Maar er kan ook een erfelijke factor in het spel zijn.

Lisdodden

Langs waterplassen, rivieren en beken kunnen stevige begroeiingen optreden, waarin grasachtige planten van zo'n 2 meter hoog de hoofdrol spelen. Onder deze grasachtige planten valt door de dubbele sigaarvormige bloeiwijze de lisdodde op. Kleine lisdodde, *Typha angustifolia*, onderscheidt zich van de Grote lisdodde door de smalle (0,3 - 1 cm brede) bladeren en de 2 – 5 cm ver uit elkaar staande mannelijk en vrouwelijke bloeiwijzen. Stengel en bladeren hebben wat van een preistengel (*Bron: floravannederland.nl*). De Grote lisdodde (*Typha latifolia*) heeft veel bredere bladeren (1 – 2 cm) en tussen de mannelijke en vrouwelijke aar bevindt zich geen onderbreking. Beide soorten komen voor langs de watergangen van de Turfweide.

*Grote lisdodde in de Turfweide in de zomer van 2024.
De vrouwelijke bloem-aar is donkerbruin, de mannelijke, direct daarboven, licht van kleur.*

De bovenste aar bevat alleen mannelijke bloemetjes die louter bestaan uit meeldraden. Ze staan zo dicht opeen dat de aar volledig dicht lijkt. Direct onder de aar met mannelijke bloemen staat een tot 20 cm lange aar met uitsluitend vrouwelijke bloemen. Deze aar is tijdens de bloei groenig van kleur en wordt later bruin tot zwart (“sigaar”). De meterslange bladeren zijn 10-20 mm breed. De bladeren zitten strak om de bloeistengel heen, net als bij prei. We noemen dit een rijdende bladstand. Uit de dicht op elkaar staande vrouwelijke bloempjes die samen de sigaar vormen, ontstaat zaadpluis en in het najaar, de winter en het vroege voorjaar zie je het vele zaadpluis nog aan de planten zitten. Dat is goed te zien op de onderstaande foto's.

Loskomend zaadpluis van de Grote lisdodde in maart 2025

Als je de soort aantreft in watergangen die eigenlijk zeer arm aan mineralen zouden moeten zijn, zoals in de Turfweide, dan is dat een teken dat het water verrijkt is. Dat kan bijvoorbeeld door mineralen die afkomstig zijn uit inspoelend water uit het (nog) voedselrijke, hogere deel van de Turfweide, of dan is dat op plekken waar organisch materiaal aanspoelt – bijvoorbeeld doordat de wind dat materiaal naar de uiteinden van de watergangen blaast. Op de lange duur zal het water in de Turfweide steeds armer aan mineralen worden en zullen de lisdodden meer concurrentie krijgen van oeverplanten die met minder voedingsstoffen toekunnen. En dan wordt de biodiversiteit dus groter.

Het Meertens Instituut heeft tientallen, zo niet honderden volksnamen voor de sigaren van de lisdodde verzameld (www.meertens.knaw.nl). Naast “sigaar” vond ik o.a. “lampenpoetser” en “koelebout” maar ook “retenpoetser” en “kont-klopper”. In het Veens wordt de lisdodde netjes “oliepetrolie” genoemd, waarschijnlijk omdat een gedroogde sigaar, gedoopt in petroleum, met Lampegietersavond een prima fakkel vormde ....

Veenendaal, maart 2025
Jan Brinkhuis

Europees
Landbouwfonds voor
Plattelandsontwikkeling:
Europa investeert in zijn
platteland

